

GÖÇ VE GÜVENLİK

Doç. Dr. Hasan Hüseyin TEKİN
Polis Akademisi

İnsanlık tarihi kadar eski, hemen her dönemde ve toplumda farklı şekillerde görülen göç olgusu günümüzde de halen gündemin en önemli maddelerinden biri olarak önemini sürdürmektedir. İnsanlar çeşitli nedenlerle buldukları mekanları terk ederek yeni yaşam alanlarına doğru hareket etmektedirler. Yatay sosyal hareketliliğin en önemli örneklerinden olan göç; savaşlar, ülke içi çatışmalara kadar varan siyasi krizler, ekonomik sorunlara bağlı daha iyi yaşam umudu ve doğal afetler gibi pek çok problem kaynaklı olarak meydana gelebilmektedir. Uluslararası Göç Örgütü'nün tanımına göre ise; "Bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmesi. Süresi, yapısı ve nedeni

ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin, ekonomik göçmenlerin, aile birleşimi gibi farklı amaçlarla hareket eden kişilerin göçü de dâhildir." Tüm bu tanımlamaların ortak noktası ise yer değiştirme yani hareketin vurgulanmasıdır. Göç kısaca uluslararası ya da ülke içindeki hareketliliğin genel adı olarak açıklanabilir.

İnsanın ihtiyaçlar sıralamasında fiziksel ihtiyaçlardan hemen sonra gelen güvenlik kavramı; toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu, emniyet olarak tanımlanmaktadır (TDK Sözlük). Devletin güvenliğinden insanın

güvenliğine evrilmekte olan yeni güvenlik anlayışı modern dünyada ulus devletlerin sınırlarının daha sıkı bir şekilde yükseltilerek korunmaya başlaması ile hala devlet güvenliğini önceleyen bir anlayışla devam etmektedir.

Gönüllü-zorunlu, iç göç dış göç gibi pek çok çeşidi olan göçü günümüz Türkiye'sinde en önemli kılan sebeplerden birisi de 2011 yılında sınır komşusu Suriye'de yaşayan iç savaş nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan insanların topluca ülke sınırlarını aşarak Türkiye'ye sığınmaları olmuştur. Esasen Türkiye coğrafi olarak dünyada oldukça önemli, stratejik ve hassas bir konumda bulunmaktadır. Gelişmiş batı dünyası ile kolonyal dönemin bakiyesi olan "makus kaderli" coğrafyalar arasındaki bir tampon bölgede bulunan Türkiye, güney-kuzey, doğu-batı kaçınılmaz göç yollarının kavşak noktasında yer almıştır.

Türkiye'nin içinde bulunduğu coğrafi konum onu göç ve iltica konusundaki uluslararası anlaşmalara imza koyarken dahi bu hassas konumunu öncelikli olarak dikkate almayı zorunlu kılmıştır. Tarihsel sürece bakıldığında, yakın zamanların belli dönemlerinde ülkede yaşanan yönetim zafiyetleri ve askeri darbeler nedeniyle Türkiye özellikle Batı'ya zorunlu olarak göç veren kaynak ülke konumunda olmuştur. Yine belli dönemlerde Batı Avrupa'nın dünya savaşları neticesinde azalan iş gücü kaybını tamamlamak üzere Türkiye'den Batı'ya doğru gönüllü işgücü göçü yaşanmıştır. Türkiye'nin yönetimi daha demokratik ve halkı ile barışık bir hal aldıkça ülkeden batıya doğru yapılan göç hareketleri son bulmuş ancak sınır ülkeler ve coğrafyalardaki siyasi çalkantılar ve sorunlar Türkiye üzerinden batıya geçişleri durdurmak bir yana daha da hareketlendirmiş ve Türkiye

Suriye'de yaşanan kargaşa ve iç savaş sonrasında ülkede oluşan yönetim zafiyetinin özellikle ülkenin kuzeyi için birtakım uluslararası aktörlerce terör odaklı kullanılmak istenmesi Türkiye açısından önemli bir güvenlik sorunu olarak değerlendirilmiştir.

transit ülke olma durumunu sürekli devam ettirmiştir. Son zamanlarda bir yandan transit ülke konumu devam ederken diğer yandan Suriye özeli başta olmak üzere hinterlandtaki benzer diğer ülkeler için de Türkiye artık hedef ülke konumuna evirilmiştir.

Bütün bu süreçler yaşanırken AB'ye uyum süreci çerçevesinde kurulan "Göç İdaresi Genel Müdürlüğü" yeni ve genç bir kurum olarak yakın zamanda Türkiye sınırlarına akın eden milyonlarca insanla ilgilenmek durumunda kalmıştır. Osmanlı döneminde yabancı göçlerine kısmen aşına olan ülke Cumhuriyet Türkiye'sinde ilk defa bu kadar büyük oranda bir göç hareketiyle karşı karşıya kalmıştır. Göçle gelen yakın zamandaki bu nüfusun ortak paydaları olmakla beraber farklılıklarını da göz ardı etmemek gerekmektedir.

Suriye'de yaşanan kargaşa ve iç savaş sonrasında ülkede oluşan yönetim zafiyetinin özellikle ülkenin kuzeyi için birtakım uluslararası aktörlerce terör odaklı kullanılmak

istenmesi Türkiye açısından önemli bir güvenlik sorunu olarak değerlendirilmiştir. Bu çerçevede Suriye'nin kuzeyinde yaşanan kaosun bertaraf edilerek hem Suriye'nin toprak bütünlüğüne saygı gösterilmiş hem de oluşturulmaya çalışılan terörist faaliyetlere izin verilmemiştir. Suriye'nin kuzeyinde oluşturulan güvenli bölge sınırın daha güvenli bir şekilde kontrol edilmesi hem devam eden iç savaş nedeniyle Türkiye'ye sığınmak isteyen nüfus için güvenli bir yaşam alanı oluşturmuş hem de Türkiye'deki terör ile ilişkili faaliyetlere lojistik destek sağlayan terör odaklarının ülkeye girişine engel olmuştur. Böylece Türkiye terör odaklarının ülkeye giriş çıkışına net bir sınır koymanın yanında teröristlerin olası eylemlerini de ülke sınırlarının dışına taşımayı başarmıştır.

Suriye'de yaşanan iç savaşın daha ilk dönemlerinde Suriye'nin kuzeyinde uçuşa yasak güvenli bir bölge oluşturulması ve bu bölgenin uluslararası toplumun yönetiminde olması teklifi zamanın ABD başkanı Obama'ya ve diğer batılı ülke liderlerine o dönemin Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Erdoğan tarafından iletmiş fakat maalesef kabul görmemiştir. Yıllar sonra uluslararası toplumun duyarsızlığına karşın Türkiye hem kendi ülke güvenliğini hem de oradaki iç savaş mağduru insanların güvenliğini sağlamak amacıyla Suriye'nin kuzeyinde güvenli bölgeler oluşturmak için harekete geçmiştir. Bu hareketin ardından başta ABD olmak üzere AB'den ortak güvenli bölge oluşturma ve işbirliği sesleri yükselmeye başlamıştır. Halbuki bu işlem en başta Türkiye tarafından öngörüldüğü ve teklif edildiği gibi yapılsaydı bunca insanın ölmesi, Suriye'nin kaynaklarının talan edilmesi, terör örgütlerinin Suriye'deki yönetim boşluğundan faydalanaarak faaliyetlerini güçlendirmesi gibi olumsuzluklar engellenebilirdi.

Türkiye tarafından Suriye'nin kuzeyinde güvenli bölge oluşturma çalışmaları öncelikle kendi güvenliği için elzem bir konudur. Suriye'nin sınır komşusu olması sebebiyle komşuda yaşanan ve ne zaman sona ereceği de tam olarak kestirilemeyen iç savaş nedeniyle oluşan kaos ve yönetim zafiyeti nedeniyle ülkenin kuzeyinde oluşturulmaya çalışılan terör koridoruna izin verilmesi stratejik bir hata olacaktır. Nitekim Türkiye böyle bir hataya düşmemek adına gerekeni yapmış ve bu konuda bütün uluslararası toplumu da bilgilendirmiştir.

Göç ve güvenlik kavramları iki boyutlu olarak değerlendirilmelidir. Tabii ki göçle gelen nüfusun ev sahibi topluma uyumunun en az sorunla çözülmesi en önemli beklentidir. Ulus devletlerin egemenlik hakları çerçevesinde sınırlarını korumalarını anlamak mümkün ancak ülkelerinde yaşanan iç savaş ve kargaşa sebebiyle ölümden kaçarak başka ülkelere sığınmak zorunda kalan insanların en temel insani hakları olan yaşama, sığınma, korkudan ve yoksulluktan emin olma haklarını da göz ardı etmemek lazımdır. Yani bir şekilde ev sahibi ülkeye göçle gelen insanların da güvenliğinin sağlanması sorumluluğu vardır. Özellikle hassas/kırılgan grupta bulunan ve kendi başlarına hayata tutunmaları zor olan refakatsiz çocuklar, kadınlar ve yaşlıların güvenli bir şekilde yaşamalarına imkân sağlanmalı ve herhangi bir suçun mağduru olmalarına fırsat verilmemelidir. Bazı toplumlarda görülen yabancı düşmanlığı göçle gelen nüfusu daha da tedirgin etmekte yaşadıkları travmaları daha da çeşitlendirmektedir.

Göçle gelen nüfusu potansiyel suçlu olarak görmek yerine onların da insan onuruna yaraşır şekilde yaşamalarına imkân tanıyacak bir ortamın oluşturulması uzun vadede her

Göç ve güvenlik kavramları iki boyutlu olarak değerlendirilmelidir. Tabii ki göçle gelen nüfusun ev sahibi topluma uyumunun en az sorunla çözülmesi en önemli beklentidir.

iki taraf için de olumlu sonuçlar doğuracağı aşikârdır. Yabancılar içinde suça karışanlar olduğunda yapılması gereken suçlu bireylerin ayrıştırılarak ceza adalet sistemi içinde sorun çözülmeye çalışılırken diğerlerinin aşırı genelleme ile damgalanmasının önüne geçilmelidir. Böylece uyuma giden yoldaki engeller daha rasyonel bir şekilde kaldırılmış olur.

İnsanoğlunun olduğu her yerde tabii ki suçun olmasından daha doğal bir şey olamaz. Ancak suçun hep göçle gelen yabancılardan kaynaklandığı ve ev sahibi toplumun suçtan uzak olduğu iddiasının yapılan bilimsel çalışmalarla her zaman desteklenmediği de vakıadır. Pek tabiidir ki, göçle gelen nüfus içinde de suça karışan insanların olması normaldir. Ancak suça karışan bazı kişilerin aşırı bir şekilde bütüne genellenmesi gerçeklikten ve bilimsellikten uzak bir davranıştır. Suça karışanlar için birtakım yaptırımlar içeren yasal düzenlemeler ev sahibi toplum için olduğu kadar göçle gelenler için de geçerli olduğunu unutmamak gerekir. Nitekim göçle gelen topluluk içinden suç işleyenler olduğunda da ceza adalet mekanizması işler ve gerekli yaptırımlar devreye girerek suçlular cezalandırılır. Böylece toplumun huzuru sağ-

lanmaya çalışılır. Suçun bireyselliği ilkesi göz ardı edilerek göçle gelen topluluğu aşırı genelleyci bir yaklaşımla tamamen potansiyel suçlu gibi görmek ve bunu iç siyaset polemliği haline getirerek her zaman her yerde ifade etmek o insanların sağlıklı bir şekilde ev sahibi topluma uyumlarını olumsuz etkileyecek ve ötekileştirilme duygusu tamiri zor travmalara yol açabilecektir.

Göçle gelen insanları potansiyel suçlular olarak gören anlayışın uluslararası ilişkiler alanının "güvenlikleştirme teorileri"ne kadar dayandığı düşünülebilir. Ancak ulus devletlerin egemenlik hakları çerçevesinde göçün güvenlikleştirilmesi karşısında canlarını kurtarmak için ülke sınırlarını aşarak başka ülkelerin kapılarına dayanan insanların en temel insan hakkı olan sığınma hakkı nasıl hayat bulacak? Kaldı ki, insanları zorunlu olarak göçle zorlayan nedenlerin oluşmasında katkısı olan uluslararası aktörlerin etkisi de azımsanmayacak düzeydedir. Bütün bu paradokslar içinde insan temelli bir dünya görüşünün yavaş yavaş kaybolmaya başladığı görülmektedir. Her ne kadar kâğıt üzerinde yapılan anlaşmalar çok güzel ifadeler barındırır da uygulama ve eylem boyutunda tersine ciddi sınırları görmek mümkün olmaktadır. Dünyadaki zorunlu nüfus hareketlerine bakıldığında söylenenlerle yapılanların pek de örtüşmediği ve artık ortaya koyulan senaryonun da eskisi gibi gizli saklı kalmadığı görülmektedir. Sorunun kaynağı olan ülkelerin ortada hiçbir sorun yokmuş gibi davranmaya çalışmaları ya da sorunu çözmek için gerçekten taşın altına elini koymak yerine sadece yapıyor görünerek veya sorunu görmezden gelerek çözümü başka ülkelere yıkıma çalışmaları göç sorununu daha da karmaşık bir hale sokmaktadır. Bundan daha da üzücü olanı canlarını kurtarmaya çalış-

şan insanların potansiyel suçlu gibi gösterilmeye çalışılmaları hiç kabul edilebilir bir durum değildir. Bedel ödemesi gerekenlerin olayı manipüle ederek bedelden kaçınmaya çalışması da sorunu daha da karmaşık, bir hale getirmektedir. Dünya kazanı kaynamaya devam ettiği sürece bu işin de dumanı tütecektir. Kazandaki kaynar suyun kimleri yakacağını da zaman gösterecektir.

Yunanistan'ın sınırlarına sığınma amaçlı olarak gelen Suriyelileri geri itmesi ve bunu Frontex (AB sınır güvenliği teşkilatı) ile birlikte yapmaları özellikle Batı dünyasının bütün dünyanın gözü önünde bu konuya nasıl kayıtsız kaldığının göstergesidir. Tuhaf olan şu ki; iç savaş nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan Suriyeliler AB ülkelerinde mültecilik statüsünü sonuna kadar hak etmelerine rağmen AB'nin geri itme politikaları ile (başta Yunanistan ve Frontex olmak üzere) ölüme terk edilmektedirler. Yunanistan'ın konuyu inkâr ederken, ortaya konan deliller karşısında sessiz kalması da ayrı bir tiyatrodur. Evrensel insan hakları konularında yapılan düzenlemeler ve yazılı metinler göz önünde bulundurulduğunda konuya karşı gösterilen bilinçli ilgisizlik ve görmezden gelmenin ortaya koyduğu paradoks çok açık ve nettir.

Dünyanın güvenli olabilmesi toplumların dünya üzerinde yaşadıkları coğrafyalarda asgari insan onuruna yaraşır bir şekilde hayatlarını sürdürebilmeleri ile mümkündür. Özellikle çeşitli gerekçelerin bahanesi ile insan müdahalesi sonucu oluşan istikrar bozucu tablolar insanların doğup büyüdüğü toprakları terk etmesine neden olabilmekte ve karşımıza çözümü çok daha zor sorunlar koyabilmektedir. Batının bir cazibe merkezi haline gelmesi ve göç yollarının son durağının batılı gelişmiş ülkeler olmasının nedeni de budur.

Göçle gelen nüfusun ev sahibi toplum ile kaynaşması ancak uyum politikalarının iyi bir şekilde işletilmesi ve göçün iyi yönetilmesiyle mümkündür.

Batı medeniyetini kurarken oluşturduğu zenginliğin kaynağında var olan ve kendilerinin de inkâr edemediği dünyanın belirli bölgelerinden aktarılan hammadde ve insan gücü transferidir. Bu transferler rızaya dayalı ve bedeli hakkıyla ödemiş bir şekilde gerçekleşmemiştir. Bu yaşanmışlıklar zorlu birtakım hikâyeleri biriktirmiş insanların zorunlu göçlerinin de nedeni olarak düşünülebilir. Batının yaşadığı sosyal ve ekonomik refahta tabii ki kendi çalışma disiplininin de etkisini göz ardı etmek mümkün değildir. Ancak kendi ülkelerinde hayatlarını kendi kaderleriyle görece barışık bir şekilde yaşayan insanların huzurlarının bozulmasının da bir izahı olmalıdır. Hiçbir şey nedensiz bir şekilde gerçekleşmiyor. Zaman gizli saklı tüm yaşanmışlıkları gün yüzüne çıkarıyor. Kendi güvenlikleri uğruna sınırlarını güçlendirenler başkalarının sınırlarını zorladıkları zamanları da tekrar düşünmelidirler.

Güvenlik her insan için olduğu gibi her toplum ve devlet için de olmazsa olmaz bir olgudur. Ancak güvenliğin göç sebebiyle bir paranoya haline getirilmemesi gerekmektedir. Güvenlik adına yaşanan sorunların da ayrı bir güvensizlik oluşturması lazımdır. Göçle birlikte oluşması muhtemel güvenlik sorunlarının sadece birtakım algılar üzerinden

çok büyütülerek olduğundan/olmadığından daha fazlaymış gibi gösterilmeye çalışılması da toplumun huzurunu bozan ayrı bir durumdur. Devletler toplumların huzur içinde yaşaması için gerekli tedbirleri alarak güvenliği sağlamakla sorumludurlar. Ancak bu durumu sabote ederek çeşitli manipülasyonlarla olmayan şeyleri olmuş gibi göstermeye çalışmak da ayrı bir güvenlik sorunu olarak görülebilir. Toplumun huzurunu bozan gerçek dışı ve delisiz algı çalışmalarına karşı da dikkatli olunmalıdır.

Göçle gelen nüfusun ev sahibi toplum ile kaynaşması ancak uyum politikalarının iyi bir şekilde işletilmesi ve göçün iyi yönetilmesiyle mümkündür. Bunun için mevcut olan ortak paydalarının çoğaltılması ve kültürel benzerliklerin zenginleştirilerek vurgulanması önem kazanmaktadır. Göçle gelen nüfusun eğitilmesinde farklı yaş gruplarına göre çalışmalar yapılmalıdır. Okul çağı çocuklarının eğitimi hem onların geleceğe hazırlanması hem de topluma uyumları açısından çok önemlidir. Ayrıca yetişkin eğitimi ve mesleki eğitimlerin de düzenli ve sürekli bir şekilde yapılması orta ve uzun vadede topluma uyumu hızlandıracaktır. Dil eğitimi ve istihdam fırsatları ev sahibi toplumla iletişim kurma ve bütünleşme açısından önemli olmakla birlikte, göçle gelen nüfusun kendilerini gerçekleştirme fırsatlarına ulaşmaları açısından da anahtar rol oynamaktadır. Kendi ayakları üzerinde durmayı ve asgari düzeyde dahi olsa insan onuruna yaraşır bir hayat standardına ulaşmayı başaranlar toplumsal bütünleşmenin basamaklarını daha hızlı bir şekilde çıkmaya devam edeceklerdir. Göçle gelenlerin ev sahibi toplumla ortak paydaları çoğaldıkça farklılıklar göze batmayan bir çeşitliliğin ve zenginliğin göstergesi olacaktır.